

Rapport fra vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for barn og unge 2021

Fakta om påmeldinger og innkjøp/statistikk

Generelt 2021:

	Påmeldt*	Innkjøpt	Avslått
Parallellutgave	29	20	8
Kun p-bok	18	10	6
Nynorsk	1	1	-
Bokmål	45	28	14
Produksjonsstøtte	17	12	5
Totalt	47	30	14

* Avviket mellom Påmeldt, Innkjøpt og Avslått skyldes titler som er avvist eller trukket.

Påmeldings-/innkjøpstall siste 3 år:

	Påmeldt*	Innkjøpt	Avslått
2021	47	30	14
2020	56	28	24
2019	56	27	28

* Avviket mellom Påmeldt, Innkjøpt og Avslått skyldes titler som er avvist eller trukket.

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag i 2021:

Forlag	Påmeldt*	Innkjøpt	Avslått
ANTIPODES CAFÉ	1	-	1
BLUE OCEAN MEDIA AS	1	-	1
CAPPELEN DAMM AS	17	14	3
EGMONT KIDS MEDIA NORDIC AS	1	-	1
FORFATTER ERLING PEDERSEN	1	-	1
FORTELLERFORLAGET Finn Valgermo	1	-	1
FRISK FORLAG AS	2	2	-
GAME FORLAG AS	1	-	-
GIUTBOK.NO AS	1	-	-
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	8	5	3
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	2	2	-

Forlag	Påmeldt*	Innkjøpt	Avslått
KAGGE FORLAG AS	1	1	-
MUSIKK-HUSETS FORLAG AS	1	1	-
OPLANDSKE BOKFORLAG AS	1	-	1
ROGER ENGVIK HAVKANTEN NATURBILDER FORLAG	1	-	-
SEVJES GODE ORD	1	-	1
SOLUM BOKVENNEN AS	1	1	-
VEGA FORLAG AS	1	-	1
VIGMOSTAD & BJØRKE AS	3	3	-
VIGMOSTAD & BJØRKE AS AVD ST OLAVS GATE OSLO	1	1	-
Hvor mange forlag totalt	47	30	14

* Avviket mellom Påmeldt, Innkjøpt og Avslått skyldes titler som er avvist eller trukket.

Om utvalget

Kort om utvalget og utvalgets kompetanse, erfaring og bakgrunn:

Mari Hopland (leder). Bachelor i bibliotek- og informasjonsvitenskap fra Høgskolen i Oslo, biblioteksjef ved Øvre Eiker bibliotek, tidligere erfaring som bibliotekleder i videregående skolebibliotek.

Mari Kanstad Johnsen. Forfatter, illustratør og billedkunstner med utdanning fra Kunsthøgskolen i Oslo og Konstfack i Stockholm.

Bjørn Arild Ersland. Forfatter på heltid siden 1999, med et spesielt engasjement for sakprosa for barn. Professor II i barne- og ungdomslitterær skrivekunst ved Universitetet i Stavanger.

Utvalget har hatt to møter. Begge møtene er gjennomført digitalt.

Alle utvalgsmedlemmer leser og vurderer alle påmeldte titler.

Trender og tendenser både i påmeldte og innkjøpte titler

Hovedpunkter fra utvalgets vurderinger

- 1 - Det skapes mye god sakprosa for barn av høy kvalitet
- 2 - Bare én påmeldt nynorsk tittel er ikke bra
- 3 - Hvis ikke ekstramidlene fra 2021 blir videreført, vil man risikere at kvalitetslitteratur ikke blir kjøpt inn

Tematikker i innkjøpte titler (antall påmeldte titler i parentes)

Enkelte titler kan plasseres i flere kategorier, men kun én kategori er valgt for hver tittel.

Biografi:	3 (5)
Helse:	5 (5)

Historie og geografi:	5 (7)
Natur og dyr:	7 (11)
Samfunn:	6 (9)
Sport og hobby:	4 (5)
Språk:	0 (2)
Annet:	0 (3)

Det er god spredning i tematikk i påmeldte bøker til innkjøpsordningen i 2021. Sakprosa om dyr og naturen står fortsatt sterkt. Sakprosa for barn og unge reflekterer også aktuelle tema i samfunnet. Flere titler har tema fra samfunnsdebatten i 2021, knyttet til stortingsvalg, klimakrisen og Utøya.

Sjangre

Innen sjangeren sakprosa er det ulike uttrykk, med hovedvekt på tekstbasert sakprosa og bildebøker. I 2021 var det ikke påmeldt rene tegneserier, men enkelte titler har elementer fra tegneseriesjangeren. Alle de innkjøpte bøkene inneholder illustrasjoner. Det er lagt vekt på at bøkene har illustrasjoner av høy kvalitet som understøtter og utvider bokas tekst.

Målgruppe innkjøpte titler (påmeldte titler i parentes)

Barn og unge til og med 4.trinn:	16 (21)
Barn og unge fra 5.trinn og oppover:	14 (26)

Det er jevn fordeling av titler for de to kategoriene, men få som retter seg mot førskolebarn.

Utgivere

20 forlag har meldt på til sammen 47 bøker.

Det er kjøpt inn 30 titler fra 9 ulike forlag.

5 forlag har gitt ut 32 av de påmeldte bøkene, med 26 innkjøpte titler.

15 forlag har meldt på en tittel, og 4 av disse er kjøpt inn.

Målform

Av 47 påmeldte titler er 46 skrevet på bokmål, og 1 på nynorsk.

Utvalgets vurderinger av trender og tendenser

Vurderingsutvalget legger i tråd med retningslinjene for innkjøpsordningen vekt på innkjøp av sakprosa som fremstår som helhetlige litterære verk og holder høy kvalitet i alle ledd. Innkjøpene skal bidra til at det blir skapt, utgitt, spredt og lest ny norsk sakprosa av høy kvalitet for barn og unge.

Nivået på de innkjøpte titlene er høyt. Vi ser flere utgivelser som gjør sakprosaen levende, spennende og tilgjengelig på en svært god måte. Utvalget har prioritert utgivelser med høy visuell kvalitet, der illustrasjoner er en helhetlig del av verket og bærer historien sammen med teksten, og titler som henvender seg spesielt godt til målgruppa. Utvalget har også lagt vekt på at de innkjøpte bøkene skal dekke en stor sjangermessig bredde.

I 2021 ser vi et bredt spenn i tema, og utvalget ønsker velkommen sakprosa for barn og unge som spiller både samfunnet og de tema barn og unge er opptatt av i dag.

Av mer negative trender i 2021 merker vi oss at kun 1 av de påmeldte titlene er skrevet på nynorsk. Det håper vi snur i 2022. Antallet påmeldte titler gikk også ned fra 56 i 2020 og 2019 til 47 i 2021, og utvalget håper det vil gis ut mer sakprosa for barn og unge i 2022.

Utvalgets tanker om ordningens rammer og innretning

Innkjøpsordningen for sakprosa for barn og unge er organisert med to påmeldingsfrister i løpet av året, med påfølgende møter i vurderingsutvalget for innkjøp. Utvalget vurderer hver tittel for seg ut fra ordningens kriterier og midler tilgjengelig for hver runde.

Økonomiske begrensninger

I 2021 var avsetningen til ny norsk sakprosa for barn og unge på 6.300.000 kr. I tillegg kom 3.000.000 kr i stimuleringsmidler i forbindelse med koronasituasjonen. Det var derfor mulig å kjøpe inn 30 titler i 2021.

Antallet innkjøp er begrenset av midler tilgjengelig, og titler som i utgangspunktet tilfredsstillte kriteriene for innkjøp har blitt avslått. I 2021 har det vært et mindre problem enn tidligere år, siden det har vært færre påmeldte titler og midler til å kjøpe inn flere. Allikevel mener vurderingsutvalget at det er problematisk når titler får avslag både av økonomiske og faglige grunner, uten at det kommer frem i avslaget.

Dersom innkjøpsordningen ikke får tilført ekstra midler for 2022 vil det kjøpes inn færre titler, og utvalget er redd for at det også vil føre til færre utgivelser av sakprosa for barn og unge.

Sakprosa og skjønnlitteratur for barn og unge

Sakprosa for barn og unge kjøpes inn på andre vilkår enn skjønnlitteratur for barn og unge. Utvalget mener at barn og unge bør få tilgang til skjønnlitteratur og sakprosa på samme måte, uavhengig av sjanger. Vi ser at unge lesere like gjerne leser sakprosa som skjønnlitteratur både for lesetrening og leseglede, og ser ingen faglige grunner til å skille mellom innkjøp og vurdering av sakprosa og skjønnlitteratur for barn og unge.

Dagens ordning medfører etter vurderingsutvalgets mening lang saksbehandlingstid og uforutsigbarhet for forlagene, og dermed frustrasjon i bibliotekene. Vurderingsutvalget har gitt disse tilbakemeldingene til fagadministrasjonen i Kulturrådet i forbindelse med at innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for barn og unge nå skal gjennomgås.